

Abstrakty referatów

prof. UO dr hab. Barska Anna

Tytuł referatu: *Stowarzyszenia i organizacje kobiece w Afryce Północnej.*

Abstrakt:

Organizacje i stowarzyszenia kobiece podejmujące walkę o własne prawa są zjawiskiem nowym w krajach Afryki Północnej. Badania ograniczam do trzech krajów Tunezji, Algierii i Maroka. Stanowiąc konsekwencje transformacji społecznej w Tunezji pojawiły się w latach siedemdziesiątych XX wieku. W Algierii ich zaistnienie należy łączyć z dyskusją nad kształtem kodeksu rodzinnego w początkach lat osiemdziesiątych XX wieku. Natomiast w Maroku datę graniczną wyznacza rok 1992. Organizacje i stowarzyszenia w badanym regionie miały charakter legalny i nielegalny, a w związku z wypłynięciem w latach siedemdziesiątych XX wieku również świecki i religijny. Kobiące stowarzyszenia i związki odsłaniają zdolności negocjacyjne kobiet jako grupy społecznie autonomicznej o specyficznych prawach i przywilejach.

mgr Bobak Dagmara

Tytuł referatu: *Islamska Somalia - konflikt regionalny i wyzwanie międzynarodowe.*

Abstrakt:

Liczne zagrożenia spowodowane brakiem stabilności w Somalii negatywnie wpływają na sytuację w Afryce Wschodniej, a w dalszej perspektywie mogą oddziaływać także na inne regiony świata. Z tego powodu od lat w sprawy Somalii angażują się jej najbliżsi sąsiedzi oraz państwa i organizacje wspierające dialog wewnątrzsomalijski. Pomimo licznych wysiłków międzynarodowych, nie ma jednoznacznych koncepcji i strategii na rzecz zakończenia konfliktu w Somalii. Na tym tle ścierają się bowiem różne problemy wewnętrzne i zewnętrzne oraz interesy regionalne. Pojawienie się na somalijskiej scenie politycznej zorganizowanych grup islamskich stanowiło punkt zwrotny w międzynarodowym postrzeganiu problemów tego kraju. Wobec braku poparcia społecznego dla nieefektywnych somalijskich władz tymczasowych, alternatywą byłoby utworzenie koalicji rządowej z przedstawicielami ruchu islamskiego. Rozwiązanie to, choć

mocno kontrowersyjne, mogłoby być szansą na zaprowadzenie porządku politycznego i społecznego w Somalii – kulturowo, religijnie, socjologicznie i gospodarczo związanej z tradycją muzułmańską. Wizja państwa współrządzonego przez islamistów, może jednak okazać się nierealna ze względu na sprzeciw aktorów zewnętrznych, stale oddziałujących na sprawy wewnętrzne Somalii.

dr Czaplicka Katarzyna

Tytuł referatu: *Chińskie inwestycje w Angoli - pozytywny czy negatywny przykład współpracy rozwojowej.*

Abstrakt:

Jest to głównie makroekonomiczna i polityczna analiza skutków chińskiego zaangażowania w budowę infrastruktury w Angoli, w zamian za kontrakty na wydobycie surowców, głównie ropy naftowej. Wnioski dotyczą bardziej ogólnych kwestii, m.in. efektywności tak realizowanej współpracy rozwojowej i jej konkurencyjności wobec "zachodnich" programów pomocowych, w kontekście ekonomicznym i politycznym (np. demokracja, prawa człowieka itd.).

mgr Czernichowski Konrad, mgr inż. Malchar Dominika

Tytuł referatu: *Konsekwencje Wspólnej Polityki Rolnej UE dla gospodarek afrykańskich.*

Abstrakt:

Autorzy stawiają sobie za cel omówienie potencjału rolniczego w Afryce, analizę przewag komparatywnych wybranych krajów, a także ocenę i konsekwencje Wspólnej Polityki Rolnej Unii Europejskiej dla rolnictwa tego kontynentu. Przedstawiona zostanie geneza i przemiany WPR w latach 1962-2003: w sposób syntetyczny i bardzo zwięzły opisane będą reformy, zaczynając od Reformy Mansholta, potem Mac Sharrego, Agendy 2000, a kończąc na ostatniej z Luksemburga 2003. Uwaga skupiona będzie na głównych przesłankach tych reform i problemach, jakie pojawiały się przed WPR. W dalszej kolejności omówione zostaną współczesne problemy i wyzwania przed WPR UE. Przedstawiony zostanie współczesny model rolnictwa europejskiego, problemy dla WPR wynikające z prac nad liberalizacją handlu rolnego na forum WTO, GMO i planowane

zmiany w latach 2007-2013, zmiany zasad finansowania, reformy poszczególnych rynków rolnych itp. Uwaga skoncentrowana będzie na zagadnieniach najważniejszych i które będą mogły mieć wpływ na kraje afrykańskie. Najważniejsza część artykułu nawiązywać będzie do jego tytułu. Nastąpi w niej próba określenia najważniejszych konsekwencji WPR dla gospodarek afrykańskich. Przedstawione zostaną dotychczasowe umowy UE z AKP, zwłaszcza traktat z Cotonou (Benin). Zaproponowany zostanie pożądany kształt porozumień regulujących handel rolny w przyszłości.

mgr Ćwik Natalia

Tytuł referatu: *Antykolonialne ruchy religijne w Afryce Wschodniej.*

Abstrakt:

W epoce kolonializmu, ludność Afryki Wschodniej buntowała się przeciwko europejskiej dominacji, odwołując się m.in. do religii rodzimej i tworząc w oparciu o nią nowe koncepcje społeczne i polityczne. Antykolonialne ruchy religijne, jako forma społecznego wyrazu, stanowią nieodłączny element historii regionu w XIX i XX w. Praca prezentuje je na tle wydarzeń związanych z początkami europejskiej dominacji w Afryce Wschodniej oraz umiejscawia je w kontekście wszelkiego rodzaju form oporu i protestu. Autorka przedstawia także najnowsze i najważniejsze koncepcje historyczne związane z antykolonialnymi ruchami religijnymi. Same ruchy, natomiast, zostały scharakteryzowane na przykładzie religijnych rebelii w trzech wybranych państwach regionu: Kenii, Tanzanii oraz Ugandzie.

[ENG: During the colonial era, people of East Africa were opposing to European domination, using religion as a basis for new social and political conceptions. Anticolonial religious movements, as a form of social protest, constitute a permanent element of the region's history in the XIXth and XXth century. The thesis presents the movements against a background of the beginnings of European domination in East Africa and it places them in the context of other forms of resistance and protest. The author also provides the most recent and most important historical conceptions concerning anticolonial religious movements. The movements were characterized on the example of rebellions which took place in 3 chosen states of the region: in Kenya, Tanzania and Uganda.

mgr Dudek Anna

Tytuł referatu: *Czy obszary chronione są naprawdę chronione? Stan środowiska w afrykańskich parkach narodowych na początku XXI wieku.*

Abstrakt:

Ochrona zasobów przyrodniczych w Afryce nigdy nie należała do priorytetów w polityce państw kontynentu i dziś również przegrywa w konfrontacji z innymi problemami regionu. Społeczności lokalne, zamieszkujące obszary chronione lub tereny sąsiadujące z nimi, zwykle nie odnoszą żadnych korzyści z faktu istnienia strefy chronionej. Negatywne nastawienia do projektów konserwacji przyrody sprawia, że miejscowa ludność zwykle nadmiernie eksploatuje zasoby przyrodnicze parków. Do najpoważniejszych zagrożeń afrykańskich obszarów chronionych zalicza się: kłusownictwo, pozyskiwanie drewna opałowego, prowadzenie upraw i wypasanie zwierząt gospodarskich, górnictwo surowców mineralnych. W artykule zanalizowano stan środowiska na obszarze przyrodniczych obiektów Światowego Dziedzictwa Ludzkości UNESCO w Afryce. Prześledzono zmiany liczebności zwierząt chronionych na tych obszarach w ciągu ostatnich 20 – 30 lat oraz uwarunkowania tych zmian. Zanalizowano także stan siedlisk na terenach chronionych.

dr Gemechu Dageme

Tytuł referatu: *Interwencja wojsk etiopskich w Somali.*

Abstrakt:

Referat dotyczy strategii militarnej interwencji stosowanej przez Etiopię wobec Somalii. Strategia ta przyniosła wiele szkód, przede wszystkim przyczyniła się do destabilizacji bezpieczeństwa w Somalii i krajach Rogu Afryki. Etiopia jest postrzegana przez Somalijczyków jako wrogie państwo. tkwią w przeszłości stosunków obu krajów, kiedy to dochodziło między nimi do konfliktów. Przyczyny tego zbrojnych. Obecnie jakiegokolwiek działania Etiopii prowadzone na terenie Somalii – pokojowe czy zbrojne - są negatywnie odbierane przez większość Somalijczyków. Interwencja Etiopii w Somalii przyczynia się również do rywalizacji o wpływy w regionie, zwłaszcza między Etiopią a Erytreą. Oba te państwa są zainteresowane poparciem rządu somalijskiego. W przypadku

trudności w tworzeniu niezależnego rządu w Somalii, kraj ten staje się polem bitwy o hegemonię w regionie. Dodatkowo sytuację komplikuje ewentualne poparcie jednej ze stron przez USA, co jeszcze bardziej polaryzuje układ sił w regionie. Jak się wydaje, ostateczne rozwiązanie tych problemów pozostaje w rękach samych Somalijczyków. Dialog, umacnianie państwa somalijskiego w oparciu o porozumienie wszystkich klanów somalijskich bez ingerencji z zewnątrz może być gwarancją pokoju i stabilności w Somalii i całym regionie Rogu Afryki.

dr Gergont Kazimierz

Tytuł referatu: *Polityka edukacyjna Ghany w kontekście ustaleń prawnych. W 1957 roku Ghana odzyskała niepodległość.*

Abstrakt:

Rząd odziedziczył i przejął kontrolę nad istniejącymi szkołami. Przez okresy istnienia niepodległej Ghany realizowano różne systemy administrowania szkołami. Często toczyła się batalia o programy nauczania o kontrolę nad uczniami. Przedmiotem analizy będą konstytucje z 1969, 1979 oraz 1992 roku. Omówiona zostanie polityka edukacyjna rządu z uwzględnieniem relacji oraz współpracy z różnymi Kościołami i grupami wyznaniowymi. Przedstawione zostanie nowe curriculum edukacyjne, finansowanie edukacji oraz kształcenie nauczycieli.

dr Gilarowski Jerzy

Tytuł referatu: *Konflikty zbrojne w Afryce a środowisko przyrodnicze.*

Abstrakt:

Pod koniec XX wieku pojawiła się nowa przyczyna zagrożeń dla środowiska przyrodniczego. Występowała ona już wprawdzie wcześniej, punktowo i na małą skalę, ale większego znaczenia nabrała dopiero w ostatnim ćwierćwieczu. Mowa tutaj o konfliktach zbrojnych oraz wynikających z nich masowych przemieszczaniach się ludności i tworzonych w naprędcie obozach dla uchodźców. O wielkości problemu świadczy już sama liczba uchodźców. Na przełomie grudnia 2005 i stycznia 2006 roku w Afryce (bez Afryki Północnej) było ponad 2,5 mln uchodźców, co stanowiło ponad 30%

wszystkich uchodźców świata. Obszarem szczególnie dotkniętym zmianami środowiska przyrodniczego, u podłoża których stał konflikt zbrojny był, i jest nadal, obszar Wielkich Jezior Afrykańskich – tj. wschodnia część Demokratycznej Republiki Konga, Rwanda, Burundi, Uganda i zachodnia Tanzania. Głęboka degradacja środowiska przyrodniczego nie ominęła znajdujących się tam znanych parków narodowych – Virunga, Kahuzi Biega, Garamba czy Akagera.

dr Grodź Stanisław

Tytuł referatu: *Metamorfoza form kontaktu Ghańczyków ze światem nadnaturalnym.*

Abstrakt:

Potrzeba trwania w łączności z mieszkańcami świata nadnaturalnego i zapewniania sobie ich pomocy/błogosławieństwa – tak istotna w rodzimych religiach afrykańskich – nie zanikła wraz ze wzrostem znaczenia religii uniwersalnych, choć te roszczą sobie prawo do całkowitego przejęcia sfery kontaktu ze światem nadnaturalnym, przedefiniowania go i wprowadzenia własnych form. Tradycyjne rozwiązania nie zanikły, lecz zaczęły przyjmować nowe formy wyrazu (najwyraźniej w ramach afrykańskich kościołów niezależnych, ale także w działalności różnych grup muzułmańskich). Czy – a jeśli tak, to jak dalece – formy kontaktu ze światem nadnaturalnym stosowane współcześnie w ramach ruchów charyzmatycznych i neo-pentakostalnych są wariantem form rodzimych?

dr Heidrich-Hamera Dorota

Tytuł referatu: *Międzynarodowe trybunały karne i ich znaczenie dla konfliktów w Afryce.*

Abstrakt:

Międzynarodowe trybunały karne, tj. trybunały powołane w celu osądzenia osób fizycznych podejrzanych o popełnienie najcięższych zbrodni międzynarodowych, funkcjonują na arenie międzynarodowej od dość niedawna. Pierwsze udane doświadczenia w tym zakresie to Trybunały Wojskowe stworzone *ad hoc* po II wojnie światowej w celu wymierzenia sprawiedliwości zbrodniarzom niemieckim i japońskim. Przez okres powojenny, aż do 1993 r. nie udało się utworzyć żadnego ciała sądowego podobnego typu.

Wybuch niesłychanie krwawych konfliktów na obszarze byłej Jugosławii, a następnie ludobójstwo w Rwandzie, skłoniły wspólnotę międzynarodową do utworzenia Międzynarodowego Trybunału Karnego dla byłej Jugosławii (MTKJ) z siedzibą w Hadze (1993 r.) oraz Międzynarodowego Trybunału Karnego dla Rwandy (MTKR) z siedzibą w Arushy w Tanzanii (1994 r.). Doświadczenia tych dwóch Trybunałów stały się dodatkowym impulsem do powołania (na mocy umowy międzynarodowej) pierwszego w dziejach ludzkości stałego Międzynarodowego Trybunału Karnego (MTK). Ten ostatni rozpoczął swe funkcjonowanie w 1 lipca 2002 r., kiedy to w życie wszedł Statut Rzymski. W tym samym roku działalność rozpoczął Specjalny Trybunał dla Sierra Leone (STSL), który zajmuje się osądzeniem osób najbardziej odpowiedzialnych za zbrodnie międzynarodowe popełnione podczas wojny w Sierra Leone. Jednym z oskarżonych, których proces toczy się przed Trybunałem jest Charles Taylor, były prezydent Liberii. Kraje afrykańskie, które wychodziły lub wychodzą z konfliktów, wewnętrznych czy międzynarodowych, obrały różną drogę prowadzącą do sprawiedliwości i pojednania narodowego. Mogły to być komisje prawdy i sprawiedliwości (RPA) i/lub próba przeprowadzenia postępowania sądowego przed krajowym wymiarem sądownictwa (np. Etiopia). Polityczna sytuacja w państwach borykających się z problemami wynikającymi z trwających nieraz latami konfliktów, nie zawsze jednak pozwala na wymierzenie sprawiedliwości i zadośćuczynienie ofiarom naruszeń. Międzynarodowy wymiar sądownictwa karnego nie jest rozwiązaniem idealnym, często krytykuje się go za nieudolność, powolność i nadmierną biurokratyzację, ale ma też niewątpliwe zalety, wśród których należy na pewno wymienić większą bezstronność czy zaplecze w zakresie wiedzy, doświadczenia oraz po prostu zasobów finansowo-logistycznych. MTKR i STSL są sądami *ad hoc* dla osądzenia zbrodniarzy biorących udział w konkretnym, zakończonym już konflikcie. Materialny zakres jurysdykcji MTK zaś, obejmuje wszystkie zbrodnie popełnione po 1 lipca 2002 r. na terytorium krajów stron Statutu lub przez obywateli państw-stron Statutu. Ponadto sprawę do Trybunału może skierować Rada Bezpieczeństwa ONZ, jako środek przymusu stosowany na podstawie uprawnień z rozdziału VII Karty Narodów Zjednoczonych, tj. w razie stwierdzenia zagrożenia pokoju, naruszenia pokoju lub aktu agresji. Dotychczas podjęte przez MTK sprawy dotyczą tylko krajów leżących na kontynencie Afrykańskim (Uganda, DRK i Darfur w Sudanie). Niniejszy referat ma na celu analizę prac trzech Trybunałów, tj. MTKR, MTK oraz STSL

oraz ocenę ich wpływu na proces wychodzenie z konfliktów krajów afrykańskich, których obywatele występują w charakterze oskarżonych przez te ciała jurysdykcyjnymi.

mgr Hryćko Katarzyna

Tytuł referatu: *Sudan po uzyskaniu niepodległości: przyczyny i przebieg konfliktu Północ – Południe.*

Abstrakt:

1 stycznia 1956 roku zakończył się formalnie okres kondominium anglo-egipskiego w Sudanie – kraj uzyskał niepodległość. Pozostałością po rządach kolonialnych był nieoficjalny podział państwa na sprawującą rządy arabską Północ i ciemnione, niemuzułamańskie i niearabskie (chrześcijańskie i animistyczne) Południe. Już w latach 60. na południowych terenach Sudanu powstał ruch partyzancki Anya Nya, do którego tłumnie przyłączali się mieszkańcy dyskryminowanych prowincji. Ruch ten dał początek trwającej 4 dekady wojnie domowej. Na początku lat 80., płk. John Garang, jeden z niewielu wykształconych za granicą przedstawicieli grupy etnicznej Dinka, założył Sudan People's Liberation Army/Movement, partyzantkę wspieraną zbrojnie przez etiopskiego przywódcę, Mengystu Hajle Marjama. Garang, oficer-dezertor o lewicowych przekonaniach, nie dążył w swoich planach do politycznej. Jego idea była stworzenie wielonarodowego i wielowyznaniowego państwa, kierowanego przez rząd reprezentujący interesy wszystkich grup etnicznych. Jednak nie był on jedynym przywódcą rebelii na południu Sudanu, bowiem ruch na początku lat 90. podzielił się zasadniczo na frakcje: Dinków i Nuerów, grup etnicznych tradycyjnie zwalczających się. Rozłam w łonie SPLA utrudniał osiągnięcie celu, zwłaszcza w sytuacji, gdy ruch Nuerów, w odróżnieniu od Dinków, miał wyraźnie charakter separatystyczny. Udało się jednak stłumić konflikt, i choć pokój na Południu jest wciąż kruchy, w 2005 roku podpisane zostało pomiędzy rebeliantami i rządem porozumienie pokojowe, które, jak tego chciał Garang, doprowadziło do włączenia przywódców powstania w struktury rządu centralnego. Południe zyskało też własny, autonomiczny rząd, złożony z liderów SPLA/M, który rozpoczął prace nad przywróceniem porządku na zrujnowanych przez wiele lat wojny terenach.

dr Kopiński Dominik

Tytuł referatu: *Ekspansja gospodarcza Chin w Afryce – szansa na rozwój czy początek neokolonizacji?*

Abstrakt:

Wprawdzie pojęcie neokolonializmu odnosi się do przejawów uzależnienia byłych krajów kolonii od byłych mocarstw kolonialnych – co może w sensie formalnym dyskwalifikować casus Chin i Afryki, których relacje nigdy w historii statusu kolonialnego nie miały – niektóre aspekty stosunków sino-afrykańskich wyczerpują znamiona neokolonializmu, mimo że obie strony kategorycznie odrzucają tego typu porównania. Władze Chin i rządy krajów afrykańskich preferują pojęcie strategicznego partnerstwa, wskazując na wzajemne korzyści i symetryczny charakter relacji oraz potencjał rozwojowy, jakie relacje te oznaczają dla Afryki. Wiele jednak wskazuje na to, że choć w perspektywie krótkookresowej kontakty jawią się korzystne dla obu stron, w dłuższym horyzoncie czasowym rozkład korzyści może być głęboko asymetryczny. W zamian za surowce mineralne i rynki zbytu Chiny dostarczają kapitał i technologię – tradycyjne czynniki wytwórcze stanowiące podstawę wzrostu i rozwoju gospodarczego – nie wspierając przy tym przemian ustrojowych i instytucjonalnych, bez których, jak dowodzą współczesne badania, trwały wzrost i rozwój jest niemożliwy. Artykuł poświęcony będzie analizie bilansu i perspektyw sino-afrykańskiej współpracy gospodarczej. Ma on tym samym stanowić próbę oceny zjawiska rosnącego zaangażowania Chin na kontynencie afrykańskim przez pryzmat implikacji dla rozwoju gospodarczego i przyszłości Afryki

mgr Kozirowska Jolanta

Tytuł referatu: *Kolekcja sztuki Czokwe w zbiorach Państwowego Muzeum Etnograficznego w Warszawie.*

Abstrakt:

Prezentacja niewielkiej, ale bardzo interesującej kolekcji sztuki Czokwe ze zbiorów warszawskiego muzeum. Analiza stylistyczna i funkcjonalna. Próba odpowiedzi

na pytanie jaką funkcję pełnią obecnie przedmioty sztuki (szczególnie kobiece maski mwana pwo) w społeczności Czokwe.

mgr Kraśniewski Mariusz

Tytuł referatu: *Trokosi – współczesna forma niewolnictwa.*

Abstrakt:

Niewolnictwo jako forma stosunków społecznych oparta na zależnościach wynikających z prawa własności, tradycji lub czynników ekonomicznych istniało przez wieki i przez wieki było akceptowane. Powszechność i niejaka globalność idei niewolnictwa prowadziła do wytworzenia się zróżnicowanych form zależności, nierzadko właściwych tylko dla jednego kręgu kulturowego. Takim zjawiskiem jest właśnie *trokosi*. Tradycja ta jest ściśle powiązana z wierzeniami zachodnioafrykańskiego ludu Ewe i prawem zwyczajowym. Opiera się na przeświadczeniu, że nawet niewielkiej wagi zbrodnia, może pociągać za sobą poważne konsekwencje dla całej społeczności. Sposobem na uniknięcie zemsty bóstw, rozwścieczonych złamaniem któregoś z praw, jest ofiara, którą ponosi społeczność, będąca matecznikiem zbrodniarza. Ofiarą jest zwykle mała dziewczynka, która jako „oblubienica boga” ma służyć w świątyni, by stać się wzorem cnót i odpokutować za winy przodka lub krewnego. Świątynie te działają do dzisiaj, głównie w Ghanie, Beninie i Togo. Ominęła je abolicyjna burza zapoczątkowana w Europie na przełomie XVIII i XIX w. Choć niewolnictwo jest od dawna zakazane przez liczne konwencje międzynarodowe oraz systemy prawne wielu krajów, a przedstawiciele organizacji pozarządowych donoszą o przypadkach łamania praw człowieka wobec „kapłanek”, wokół *trokosi* wciąż toczy się dyskusja między przeciwnikami tej praktyki a jej obrońcami widzącymi w niej część afrykańskiego dziedzictwa kulturowego.

dr Lendzion Kinga

Tytuł referatu: *Działalność społeczna Kościoła na Madagaskarze*

Abstrakt:

Referat będzie traktował o zaangażowaniu Kościoła na Madagaskarze w działalność społeczną. W skrócie zostanie przedstawiona w nim historia aktywności lokalnego Kościoła na rzecz rozwoju miejscowego społeczeństwa – od akcji podejmowanych zanim kraj utracił niepodległość (rozwoj szkolnictwa oraz kampania o zniesienie niewolnictwa), poprzez wspieranie Malgaszy w walce o uzyskanie niepodległości, a następnie walkę Kościoła z reżimem komunistycznym (min. batalia o utrzymanie szkół wyznaniowych, nawoływanie w listach pasterskich o sprawiedliwość społeczną oraz działalność Rady Kościołów Chrześcijańskich). Następnie zostanie ukazana aktualna sytuacja Kościoła na Madagaskarze i współcześnie podejmowane akcje społeczne. Na koniec zostanie przedstawiona, jako przykład zaangażowania miejscowego Kościoła w rozwój, jedna z placówek misyjnych działających na środkowym zachodzie Madagaskaru. Tamtejszy proboszcz promuje rozwój szkolnictwa, zajmując się dystrybucją leków jak również otacza systematyczną opieką więźniów z miejscowego zakładu karnego.

dr Łęcka Izabella

Tytuł referatu: *Telemedycyna w Afryce.*

Abstrakt:

Artykuł przedstawia stan rozwoju telemedycyny w Afryce. We wstępie zamieszczono syntetyczną prezentację problemu, z uwzględnieniem podziału telemedycyny na typy: według czasu zapisu informacji oraz ze względu na miejsce i sposób zastosowania. W dalszej części przedstawiono korzyści z zastosowania telemedycyny z podkreśleniem tych, które najbardziej oczekiwane są w odniesieniu do krajów afrykańskich. Zasadniczą częścią opracowania jest: przedstawienie uwarunkowań geograficznych zastosowania rozwiązań teleinformatycznych w ochronie zdrowia w Afryce, aktualnego stanu rozwoju telemedycyny w wybranych krajach kontynentu oraz istniejących barier w rozpowszechnianiu jej zastosowania.

dr Łykowska Laura

Tytuł referatu: *Etiopskie pielgrzymowanie: Debre Libanos i Zeqwala Abbo w świetle obserwacji socjologicznych i etnologicznych.*

Abstrakt:

Komunikat dotyczy dwóch miejsc pielgrzymkowych w Etiopii: kościoła i klasztoru Debre Libanos pod wezwaniem św. Tekle Hajmanot oraz świętej góry Zeqwala. Przedstawię krótko historię obu świętych miejsc oraz ich aspekt pielgrzymkowy przez pryzmat obserwacji socjologicznych i etnologicznych. Debre Libanos cieszy się szczególną estymą wśród pielgrzymów etiopskiego Kościoła Ortodoksyjnego. Założony w XII wieku kościół był przez wieki symbolem dobrych stosunków pomiędzy państwem i kościołem etiopskim. Nie uchroniło go to od permanentnych zniszczeń i masakr popełnianych na mnichach i duchownych przez przetaczające się wojska muzułmańskie, jednak po upadkach kościoł odradzał się i do dziś stanowi symbol wielkości dynastii salomońskiej. Debre Libanos jako miejsce pielgrzymek przyrównywany jest w Etiopii do Mekki czy Jerozolimy. Z kolei wulkaniczna góra Zeqwala i jezioro w jej kraterze to miejsca zarówno obrzędów chrześcijańskich, jak i tradycyjnych wierzeń oromo. Zbudowany na górze kościół św. Abbo upamiętnia świętego Gebre Menfes Qiddus, który przebywał na górze w XIII wieku. Podstawowymi elementami rytualnymi, a jednocześnie synkretycznymi góry Zeqwala są święte kamienie i cudowna woda z jeziora. O ile Debre Libanos jest miejscem pielgrzymek wyznawców ortodoksyjnego chrześcijaństwa etiopskiego, o tyle Zeqwala Abbo stanowi modelowy przykład synkretyzmu rytualnego.

dr Nadolska-Styczyńska Anna

Tytuł referatu: *Zbiory afrykanistyczne w polskich muzeach etnograficznych. Próba charakterystyki.*

Abstrakt:

Polskie muzea etnograficzne bardzo różnią się pomiędzy sobą. Powstawały na przestrzeni prawie 100 lat, w rozmaitych warunkach historycznych, w różnej atmosferze społecznej, miały swoje korzenie w muzeach o najprzeróżniejszych profilach i nazwach. Wpłynęło to nie tylko na ich zasięg zainteresowań, podległość organizacyjną i nazwy, ale także na charakter zbiorów. Nie wszystkie mają wydzielone kolekcje pozaeuropejskie.

Niektóre ograniczają się w swoim zakresie zainteresowań do obszaru Polski, lub jednego czy kilku jej regionów. Natomiast istniejące w muzeach etnograficznych zbiory dotyczące kultur innych kontynentów, różnią się pomiędzy sobą historią, charakterem i zasobami. Różnice widoczne są także w sposobach ich wykorzystania w pracy muzealnej. Autorka analizując kolekcje afrykanistyczne kilku wybranych muzeów etnograficznych stara się sprecyzować te różnice, wyjaśnić ich przyczyny i stawia pytania dotyczące możliwości i sposobów ich wykorzystywania w upowszechnianiu wiedzy na temat kultur Afryki.

dr Ndiaye Bara

Tytuł referatu: *OIF - Międzynarodowa Organizacja Frankofonii. Historia i stan obecny.*

Abstrakt:

Agencja Współpracy Kulturalnej i Technicznej – ACCT (Agence de Coopération Culturelle et Technique) – późniejsza Międzynarodowa Organizacja Frankofonii – OIF, powstała w marcu 1970 roku w Niamej, stolicy Nigru. Była to inicjatywa przywódców afrykańskich, a mianowicie Hamani Diori, prezydenta Nigru, Habib Bourguiba, prezydenta Tunezji oraz Leopolda Sedara Senghora, prezydenta Senegalu. Jednakże idea owej wspólnoty sięga znacznie wcześniejszych czasów, jeśli przyjąć, że wprowadzenie pojęcia „Frankofonii” przypisuje się geografowi Onesime Reclus’owi (1837-1916). Dla przestrzeni języka francuskiego wprowadza on termin *francophonie*. Zatem pierwotnie frankofonia oznaczała obszar lingwistyczny zasięgu języka francuskiego. Z kolei Léopold Sédar Senghor, poeta, filozof i humanista, widział możliwość funkcjonowania w obrębie wspólnoty języka francuskiego z jednoczesnym zachowaniem niezależności. Powstanie w 1946 roku Unii Francuskiej rozpatrywał jako początek „marszu Francji oraz byłych narodów kolonialnych ku Frankofonii” (Senghor L. S., *Ce que je crois*, wyd. Grasset, Paris 1988, s. 160 ; tłum. – B. N.) Obecnie istnieje wiele kwestii spornych, wynikających z istotnego rozdzwieńku między założeniami ideowymi, a rzeczywistością. „Frankofonia” znacząco wybiega poza ramy rzeczywistości lingwistyczno-kulturowej, niejednokrotnie stając się instrumentem polityki zagranicznej Francji. Dlatego też niektórzy obserwatorzy kwestionują sposób promowania przez Francję Międzynarodowej Organizacji Frankofonii. Dla przykładu najbardziej prestiżowe nagrody literackie przyznawane są wyłącznie pisarzom francuskim. Padają także bardziej wymowne zarzuty. Zdaniem

współczesnych obserwatorów życia politycznego krajów afrykańskich MOF przyczynia się do pogłębiania podziałów postkolonialnych w Afryce, z jej podziałem na „angielską” i „francuską” strefę wpływów. Ponadto istotnymi pozostają kwestie odrębności i tożsamości kulturowej. Rządy biednych krajów w subsaharyjskiej części Afryki mobilizują się w celu umacniania języka francuskiego, przy jednoczesnym marginalizowaniu rozwoju języków miejscowych. Ponadto rodzą się obawy związane z rozszerzeniem pola zainteresowania organizacji na kraje w których, się nie mówi po francusku.

dr Ndiaye Iwona Anna

Tytuł referatu: *Literatura afrykańska z perspektywy geander (na przykładzie prozy senegalskiej).*

Abstrakt:

Pozycja kobiet w Senegal, który w 94% stanowi społeczeństwo muzułmańskie różni się od większości państw islamskich. Prawdziwy zwrot w tym zakresie nastąpił w 1960 roku, kiedy ten uzyskał niepodległość od Francji. Narodziny republiki senegalskiej zapoczątkowały decydujące zmiany w sytuacji kobiety senegalskiej w rodzinie, państwie i społeczeństwie. Od tego czasu kobiety wyemancypowały się, są bardzo aktywne, formalnie uzyskały równe prawa z mężczyznami. Mają swobodny dostęp do nauki i pracy, uczestniczą w życiu społecznym i politycznym kraju. Istotnym pozostaje także udział kobiet we współczesnym życiu literackim. Nowe pokolenie przedstawicielek współczesnej prozy kobiecej: Aminata Zaaria, Ken Bugul, Mariáma Ba, Aminata Sow Fall, Marie Ndiaye i in. są znane nie tylko w kraju, ich utwory doczekały się tłumaczenia na języki europejskie (w tym także polski). Senegalskie pisarki łączy bardzo wiele. W ich twórczości możemy dostrzec wspólną tematykę, zbieżne motywy, nawet stylistykę. Mają pokrewne inspiracje. Piszą o swojej ojczyźnie, domu, rodzinie. Szepczą o miłości i kobiecości. Czasem krzyczą o emancypacji, równouprawnieniu. W swoich utworach autorki podejmują trudne kwestie społeczne i obyczajowe, otwarcie piszą, jak np. Ken Bugul w powieści *Widziane z drugiej strony*, o trudnym losie małych dziewczynek, dorastających w warunkach tradycyjnego modelu rodziny islamskiej, o ich bezgranicznej samotności, pozostawieniu samych sobie, wychowywanych przez starych ojców

i niewykształcone kobiety. Odkrywamy w tej twórczości ogromną uczciwość. Tu mówi się bez maski i bez patosu. Wymierną wagę tej twórczości podkreślają prestiżowe nagrody literackie i wyróżnienia międzynarodowe (m.in. Ken Bugul: Grand Prix Littéraire de l'Afrique Noire, w 1999 roku Nagrodę UNESCO dla Kobiet Afryki, a w 2003 roku francuskie Ministerstwo Kultury i Komunikacji przyznało jej tytuł Kawalera Orderu Sztuki i Literatury). Jednakże współczesna proza afrykańska, w tym senegalska, w znacznej mierze pozostaje nieznaną polskiemu odbiorcy. Tę istotną lukę badawczą próbuje wypełnić niniejsze opracowanie. Naturalnie jedynie w ograniczonym zakresie, jednakże z nadzieją, że podjęta problematyka stanie się inspiracją do dalszych badań.

prof. UW dr hab. Pawlak Nina

Tytuł referatu: *Kognitywny obraz 'matki' i 'ojca' w języku hausa.*

Abstrakt:

Referat ma na celu umiejscowienie pojęć 'ojca' i 'matki' w systemie semantycznym języka hausa. Cechy, które tworzą językowy obraz (stereotyp) tych dwóch pojęć pochodzą z analizy derywatów słowotwórczych zawierających wyrazy 'matka' i 'ojciec' oraz metafor, frazeologizmów i przysłów, które w treści pozwalają odnaleźć zespół cech nie ujętych w definicji słownikowej, a obejmujących nie tylko biologiczne, ale także społeczne i psychologiczne składniki tych pojęć. Definicja kognitywna próbuje ustalić hierarchię tych cech z punktu widzenia 'typowej, prawdziwej matki' i 'typowego, prawdziwego ojca' w języku i kulturze Hausa.

dr Pawlik Jacek Jan

Tytuł referatu: *Rola sztuki w afrykańskim kulcie przodków.*

Abstrakt:

Tradycyjna sztuka afrykańska znajduje szerokie zastosowanie w sferze religijnej. Autor przedstawia wykorzystanie dzieła sztuki jako podpory materialnej duchów zmarłych. Omawiając kolejno figurki, lalki i maski, zwraca uwagę na sposób ich ożywiania przez odpowiednie ofiary oraz akcję dramatyczną. Występujące podczas widowisk (występów lalkowych, teatru, tańca i dramatów rytualnych) formy artystyczne

stają się narzędziem uobecniania duchów, przez co odgrywają istotne znaczenie w afrykańskim kulcie przodków.

Donata Pawłowska,

Tytuł referatu: *Doktryna islamu i muzułmańskie autorytety wobec okaleczania żeńskich narządów płciowych – przeciwnicy i obrońcy.*

Abstrakt:

Przedmiotem referatu jest szeroko rozpowszechniona wśród wyznawców islamu, praktyka okaleczania żeńskich narządów płciowych. Praktyka ta swym zasięgiem obejmuje niektóre kraje Bliskiego Wschodu, w Afryce - głównie kraje zaliczane do muzułmańskiej części Afryki Subsaharyjskiej oraz niektóre kraje azjatyckie. Według danych Amnesty International większość wyrzeżanych kobiet na świecie to muzułmanki, chociaż „obrzezanie” żeńskie nie jest praktykowane ani przez wszystkich muzułmanów, ani przez wszystkich Arabów. Otwarta dyskusja na ten temat wśród uczonych muzułmańskich, pokazuje nam, iż spór odnośnie FGM pozostaje nadal nie rozstrzygnięty na gruncie prawa i tradycji islamu.

dr Rubinkowska Hanna

Tytuł referatu: *Etiopskie źródła pisane do historii Etiopii początku XX wieku.*

Abstrakt:

Konsekwencją długiej tradycji piśmiennictwa w Etiopii oraz europejskiego zainteresowania tym krajem jest ogromna ilość zarówno zewnętrznych jak i wewnętrznych źródeł, w tym także źródeł pisanych. Głównym założeniem niniejszego wystąpienia jest prezentacja rodzajów tych źródeł oraz przedstawienie pewnych specyficznych dla omawianego obszaru problemów związanych z ich wykorzystaniem. Niniejszy referat dotyczy okresu pomiędzy bitwą pod Aduą (1896) w okresie panowania cesarza Menelika II a okupacją włoską w 1936 w czasie rządów Hajle Syllasje I. Na omawiany materiał składają się źródła drukowane (między innymi etiopskie książki historyczne, wspomnienia, wydawnictwa okolicznościowe) oraz (od lat dwudziestych XX w.) gazety; także opublikowane i nie opublikowane dokumenty (listy, pamiętniki,

dokumenty dyplomatyczne itd.). Odrębną grupę stanowią źródła, które mogą być postrzegane jako kontynuacja piśmiennictwa kronikarskiego. Ogromna ilość materiału dostępnego dla badaczy historii Etiopii XX wieku może zarówno ułatwiać jak i utrudniać pracę historyka. Poza problemami krytyki źródeł wspólnymi dla źródeł historycznych dotyczących obszarów pozauropczyjskich, takimi jak problemy językowe czy kulturowe, istnieją specyficzne uwarunkowania dotyczące obszaru Rogu Afryki i jego uwarunkowań kulturowych a także problemy dotyczące wyłącznie Etiopii (np. związane z działalnością cesarza Hajle Syllasje I w stosunku do historiografii etiopskiej i europejskiej).

dr Rybiński Adam Krzysztof

Tytuł referatu: *Ręka w ręce. Narodziny świadomości jedności tuareckiej.*

Abstrakt:

Żyjący na bezkresnych pustynnych terenach płd. - zach. Libii, płd. Algierii i północy Mali i Nigru oraz w stepach Sahelu Mali, Nigru i Burkina Faso Tuaregowie nigdy nie tworzyli wspólnoty. Wzajemne, często długoletnie wojny zajmują poczesne miejsce w ich historii. Tuaregowie nie potrafili się zjednoczyć nawet w walce przeciwko wspólnemu wrogowi - Francuzom gdy kolejno podbijali należące do nich tereny a także w czasie powstań Firhuna i Kawsana (lata 1916-1918) mających na celu wyzwolenie Tuaregów spod francuskiego jarzma. Brak jedności ujawnił się również w trakcie powstań Tuaregów w Mali w 1963 roku i w Mali i w Nigrze w latach 1991-1997. W kulturze Tuaregów zawsze ogromne znaczenie miała muzyka i poezja. Imzad - jednostrunne gęśle stały się jednym z symboli kultury tuareckiej. Od lat siedemdziesiątych dwudziestego wieku głównie wśród młodych ludzi przebywających na emigracji w Libii bądź w Algierii pojawiła się gitara. Grający na gitarach muzycy w swych pieśniach nawoływali do walki z prześladowającymi Tuaregów rządami Mali i Nigru. Pieśni te rozpowszechniane przez coraz liczniejsze zespoły stały się niezmiernie popularne wśród Tuaregów. Zespoły gitarowe uświetniają większe uroczystości m. in. wesela. Dziś oprócz pieśni o ciężkiej doli Tuaregów, ich walce, bohaterskich potyczkach, pustyni i miłości w repertuarze zespołów tuareckich pojawia się coraz częściej nawoływanie do zjednoczenia się wszystkich

Tuaregów, do uświadomienia iż wszyscy oni są siostrami i braćmi, którzy winni się kochać, rozumieć i wspólnie dążyć ku wolności idąc "ręka w rękę" .

Skonieczko Dariusz

Tytuł referatu: *Ptaki w mitologii i rzeźbie ludu Shona Zimbabwe.*

Abstrakt:

W XIX wieku na terenie Wielkiego Zimbabwe odkryto wykonane z serpentynu figurki ptaków służące celom rytualnym związanym z kultem płodności lub będące symbolem władzy. Figurki te mogły przedstawiać miejscowe gatunki ptaków, które zajmowały ważne miejsce w mitologii ludu Shona. Ponadto abstrakcyjne przedstawienia ptaków widoczne są również w miejscowej architekturze i ceramice. W drugiej połowie XX wieku Frank McEwen stworzył w Salisbury pierwszy warsztat artystyczny, w którym miejscowi artyści uczyli się rzeźbić. Z czasem warsztaty rzeźby powstały także w innych ośrodkach takich jak Tengetenge. Korzystały z bogatych złóż minerałów znajdujących się na terenie ówczesnej Rodezji. Głównym celem McEwena było tworzenie sztuki naturalnej wpisującej się w krąg kultury Zimbabwe, w której artyści mogliby wyrażać swoją ekspresję artystyczną. Twórcy sięgali zatem po tematy związane m.in. z mitologią i wierzeniami ludu Shona, z którego w większości się wywodzą. Dlatego kamienne rzeźby wpisujące się w nurt mitologiczny przedstawiają również ptaki. Sztuka Zimbabwe prezentuje także abstrakcyjne i realistyczne przedstawienia miejscowych gatunków ptaków.

dr Solarz Marcin W.

Tytuł referatu: *Znordyzowana Afryka - utopia czy realna przyszłość?*

[Luka rozwojowa - Afryka – modernizacja]

Abstrakt:

Afryka *en masse* postrzegana jest jako ucieleśnienie globalnego Południa. Referat przedstawia sytuację rozwojową Afryki i rozważa scenariusze, na drodze których możliwe jest zasypanie luki rozwojowej między nią a krajami rozwiniętymi. Zastanawia się także nad warunkami, jakie muszą zostać spełnione, by przepaść rozwojowa między

kontynentem afrykańskim a krajami globalnej Północy mogła zostać zaakceptowana, gdyby idea modernizacji Afryki okazała się utopią.

dr Szupejko Małgorzata

Tytuł referatu: *Globalizacja kulturowa a wyznaczniki tożsamości u progu XXI w. Kontekst afrykański*.

Abstrakt:

Jest to próba znalezienia odpowiedzi na pytanie: jakie są więc wyznaczniki tożsamości u progu XXI w. Współczesny kształt afrykańskiej tożsamości i nie tylko afrykańskiej, jest efektem oddziaływania bardzo wielu czynników, a także upływającego czasu. Jak można go badać, jak można o nim wnioskować? Metodą, którą posłużyłam się w odnajdywaniu wyznaczników afrykańskiej tożsamości u progu XXI w. było poszukiwanie śladów interesującego nas zjawiska w literackich obrazach afrykańskich twórców i wypowiedziach intelektualistów na ten temat. Stwarzało to konieczność dokonania pewnych wyborów w ogromnym ich dorobku. Opierając się na źródłach literackich wspierałam się również wykorzystaniem innych źródeł, dostarczanych przez antropologię kulturową, socjologię czy historię. W konkluzji zostały wskazane następujące wyznaczniki tożsamości: czas, poszerzenie się świata, postrzeganie własnej inności - w opozycji do „innych”, a także w szerokim wymiarze wobec reszty świata; ambiwalencja postaw: akceptacja i krytyka jako efekt przywiązania do świata kultury tradycyjnej, jak i opozycji wobec niego; spoglądanie w przyszłość i dostrzeganie różnorodności, prowadzenie dialogu.

prof. UAM dr hab. Vorbrich Ryszard

Tytuł referatu: *Etniczność a trybalizm w Afryce*.

Abstrakt:

Pojęcie „etniczności” stało się w ostatnich dekadach XX w. terminem kluczowym etnologii i antropologii kulturowej, wypierając niekiedy „plemię” z literatury przedmiotu i zajmując w dyskursie teoretycznym niegdysiejszą pozycję „kultury”. Tak jak klasycy ewolucjonizmu, funkcjonalizmu i strukturalizmu koncentrowali się na pytaniach o istotę

„kultury”, tak w dyskursie poststrukturalistów (i ich krytyków), centralne miejsce zajęła „etniczność” i jej pochodne (grupa etniczna itp.). W dyskursie tym rysują się dwa podstawowe stanowiska: konstruktywistów (etniczność jest w Afryce „wynalazkiem”, importem, kategorią wykreowaną w epoce kolonialnej) i primordialistów (etniczność jest czymś pierwotnym, istniejącym niezależnie od skali i stopnia złożoności zbiorowości ludzkich, dostrzeżemy ją w Afryce przedkolonialnej jeśli uznamy, że jest ona zjawiskiem wielo-postaciowym i może występować w formie szczątkowej). Jako dopełnienie skrajnych stanowisk, można uznać amsellofską koncepcję *societes englobantes* i *societes englobees*.

Niezależnie od sporu o pochodzenie afrykańskiej etniczności, jest ona obecnie empirycznie dostępną rzeczywistością. W Afryce przybiera ona postać trybalizmu - czyli z wykorzystywaniem sentymentów etnicznych dla potrzeb rywalizacji ekonomicznej i politycznej w państwie wieloetnicznym. Zjawisko trybalizmu afrykańskiego ma wiele postaci i dynamiczny charakter, przejawia się m.in. tworzeniem struktur politycznych (partii) i grup wsparcia gospodarczego lub edukacyjnego (stowarzyszeń) wg. kryterium etnicznego, akcjami afirmatywnymi grup mniejszościowych lub autochtonicznych.

mgr Wiśniewski Rafał

Tytuł referatu: *Co z globalną wioską? Afryka wobec wyzwań teleinformatycznych.*

Abstrakt:

Punktem wyjścia tego szkicu jest refleksja nad wizją świata jako globalnej wioski w ujęciu Marshalla McLuhana. Koncepcja ta powstała w czasie, gdy środki komunikacji masowej przekraczając bariery czasoprzestrzenne umożliwiły komunikację międzyludzką w skali globalnej i kosmicznej. Dziś warto zastanowić się, czy i w jakim sensie wizja ta jest przydatna w opisie współczesnego świata i w szczególności Afryki: czy jest ona częścią "globalnej wioski", czy też jest wykluczona, bądź zmarginalizowana? Termin rozpowszechniony przez kanadyjskiego badacza wydaje się nie uwzględniać nierówności technologicznych panujących w skali globalnej. W globalnej wiosce podmiot może być odbiorcą jak również nadawcą informacji. Tymczasem ogromna większość mieszkańców Afryki, jako całość, pozostaje wobec medialnej przewagi cywilizacji euroamerykańskiej raczej tylko odbiorcą przekazywanych treści. Jest to więc zasadniczo jednokierunkowy

przepływ treści, nie zaś dwu- i wielokierunkowy proces komunikacyjny. O ile mieszkańcy krajów wysoko rozwiniętych mają dostęp do informacji o krajach Afryki i jej mieszkańcach za pośrednictwem narzędzi teleinformatycznych, to po stronie ich potencjalnych użytkowników i partnerów afrykańskich pojawiają się problemy wynikające z cyfrowego wykluczenia w obszarze społecznym, kulturowym, technologicznym, ekonomicznym. Artykuł podejmuje kwestie zastosowań teleinformatycznych na terenie Afryki obejmujące m.in.: internet, telewizję i inne środki łączności. Mimo nierówności i barier komunikacyjnych nie sposób nie dostrzec pozytywnych przesłanek wynikających z globalnej komunikacji. Rozwój narzędzi teleinformatycznych stwarza obiektywne szanse włączenia mieszkańców kontynentu Afryki w obieg informacji w "globalnej wiosce", co wydaje się szczególnie pilne w dziedzinie edukacji i gospodarki. Jednak modernizacja Afryki w dziedzinie nowoczesnych technologii jest procesem długofalowym.

ks. dr Grzegorz Wita

Tytuł referatu: *Aszancka koncepcja opatrności Istoty Najwyższej.*

Abstrakt:

W antropologicznej teologii zachodnioafrykańskiej Bóg jest wyobrażany jako potężny opiekun, zsyłający natychmiastową nagrodę lub karę za dobre lub złe uczynki tego świata. Jest on jednocześnie łaskawy i surowy, reagujący natychmiast na każde wydarzenie. Wszystko pozostaje pod Jego kontrolą. W artykule zostanie omówiona opiekuńcza funkcja Istoty Najwyższej ghańskich Aszantów, w której najpełniej wyraża się immanencja Boga. Dzięki swej opatrności Istota Najwyższa – Onyame postrzegana jest jako bóg bliski i mocno zaangażowany w sprawy oraz potrzeby ludzi. Wyrażają to przysłowia, imiona teoforyczne, znaki naturalne (słońce, deszcz) i wydarzenia historyczne, które wskazują na jego dynamiczną i zatroskaną obecność. Te fenomeny aszanckiego życia zostaną poddane analizie. Stanowią one jednocześnie świadectwo głębokiej ufności, z jaką człowiek zwraca się do Istoty Najwyższej w swych potrzebach i cierpieniach. U Istoty Najwyższej szuka się wyjaśnienia i pomocy w przewyciężeniu cierpień i trosk. Aszantowie zwykle dostrzegają w Bogu „tego, który zaspokaja potrzeby swoich stworzeń”. Istota Najwyższa na wiele sposobów troszczy się o swoje stworzenia tak, aby

mogły zachować i kontynuować swój byt. Zapewnia im życie, płodność, deszcz, zdrowie i inne środki konieczne dla przedłużenia dzieła stworzenia. Boża opatrzność funkcjonuje całkowicie niezależnie od człowieka, chociaż człowiek może zabiegać i niekiedy bardzo zabiega o pomoc Boga. Rozważania artykułu podejmą także zarys problemu pojmowania roli i miejsca zła w świecie w tak zarysowanym kontekście wszechogarniającej opieki Istoty Najwyższej. Mimo że ludy afrykańskie nie uznają Boga za istotę podobną do człowieka, to jednak mają wiele wyrażeń i wyobrażeń przypisujących Bogu naturę ludzką. Język antropomorficzny umożliwia Afrykanom konceptualizację Boga, którego nie widzieli i o którym, jak wyznają, wiedzą bardzo mało lub zgoła nic. Wiele ludów afrykańskich wyobraża sobie Boga jako ojca, zarówno w Jego roli stwórcy i opiekuna, jak i sensie Jego dostępności dla nich w razie potrzeby w sytuacjach nadzwyczajnych i wyjątkowych. Panuje powszechne przekonanie, że wyrazem opatrzności Bożej jest płodność oraz zdrowie ludzi i bydła, a także żyzność pól, wielodzietność, obfitość żywności i innych dóbr. Ludy afrykańskie w różny sposób uznają podtrzymujące je działanie Boga. Czasem mówi się u Akanów, że Bóg podtrzymuje życie ludzkie tak, że bez Niego ludzkość by zginęła. Bóg troszczy się również o biednych i sieroty. Aszantowie wierzą, że Bóg podtrzymuje świat i życie ludzkie. Przykładem takiej wiary może być zwyczaj noszenia na plecach przez aszanckie kobiety drewnianej figurki (*akuaba*), podobnie jak matka nosi niemowlę. Przejawem aszanckiej świadomości przebywania pod opieką bliskiej ich sprawom i znającej ich potrzeby Istoty Najwyższej są imiona teoforyczne. Dla Afrykanów osoba pozostaje w ścisłej więzi z określającym ją imieniem, które wyraża osobowość, a czasem staje się świadectwem istotnych dla tej osoby czy też jej rodziców wydarzeń. Świadectwem afrykańskiej wiary w opiekę Boga jest uważanie takich fenomenów naturalnych, jak słońce, opady atmosferyczne i inne za znaki opieki Istoty Najwyższej nad światem. Częstym tego przykładem jest kojarzenie Istoty Najwyższej ze światłem słońca. Według ludów Akan słońce jest jednym z symboli opatrzności Bożej. Jednak najbardziej powszechnym świadectwem opatrzności Bożej jest deszcz. Dla ludów afrykańskich jest on zawsze błogosławieństwem, a dostarczanie go jest jedną z najważniejszych czynności Boga. Opieka Boga nie skończyła się na stworzeniu, lecz nieprzerwanie trwa i objawia się w Jego czuwaniu oraz trosce o świat. Wyrazem tego są modlitwy, rytuały oraz codzienna postawa Aszantów.

dr Ząbek Maciej

Tytuł referatu: *Uchodźcy wewnętrzni. Źródła i przyczyny masowych przemieszczeń ludności w Sudanie.*

Abstrakt:

W ostatnich 10 latach wzrosło znacznie w odróżnieniu od okresu poprzedniego międzynarodowe zainteresowanie problemami przymusowych migrantów w granicach własnego kraju określanych mianem uchodźców wewnętrznych. Podczas ostatniego mojego pobytu w Sudanie razem z dr. Jackiem Łapottem przeprowadziliśmy badania jakościowe we wszystkich większych osiedlach w okolicach Chartumu, które zamieszkiwali uchodźcy wewnętrzni. Celem tych badań było uzupełnienie wiedzy zawartej w licznych raportach organizacji międzynarodowych na temat faktycznej sytuacji społeczno-ekonomicznej panującej w tych osiedlach oraz w przypadku osób, którzy rozważają dobrowolny powrót, szczególnie w przypadku Gór Nuba, zebrania informacji na temat ich intencji, motywacji i niepokojów. Sudan zajmuje na świecie pierwsze miejsce, jeśli chodzi o liczbę osób wewnętrznie przesiedlonych. Szacuje się ją na 4 miliony osób, z czego połowa mieszka w granicach aglomeracji wielkiego Chartumu. Liczby te nie obejmują ostatnich uchodźców z Darfuru. Stanowią oni obecnie 40% ogółu mieszkańców stolicy. Tylko nieliczni mieszkają w czterech legalnych obozach dla uchodźców, reszta to mieszkańcy tzw. *squatter areas*, czyli obszarów zasiedlonych nielegalnie. Początkowo na tych obszarach osiedlali się arabscy pasterze i rolnicy z Kordofanu uciekający przed suszą i głodem panującym w Sudanie w połowie lat 80. powiększając szeregi biedoty miejskiej. Nieco później w rezultacie wybuchu wojny na południu Sudanu i Górach Nuba zaczęli przybywać tam przedstawiciele niearabskich i niemuzułmańskich grup etnicznych, którzy poza pracą i środkami do życia szukali przede wszystkim schronienia i bezpieczeństwa. Rząd i władze lokalne stanu Chartum od początku starały się utrudnić osiedlanie w granicach aglomeracji, dokonując od 1989 r. przymusowych przesiedleń na pustynne obszary na zachód od Omdurmanu. Sytuacja przesiedlonych w powstałych tam osiedlach jest pod każdym względem bardzo trudna a jednak od momentu zawarcia pokoju między rządem a rebeliantami z Południa liczba chętnych do dobrowolnej repatriacji jest wyjątkowo niska. W trakcie badań odkryliśmy natomiast fakt istnienia na dużą skalę

migracji wahadłowych uchodźców z obozów do ich rodzinnych wiosek w Górach Nuba w celu zebrania wcześniej zasianych plonów i ponownego powrotu do osiedli pod Omdurmanem, gdzie mimo trudności istnieje jednak możliwość znalezienia dodatkowej pracy, opieki medycznej, edukacji dzieci i pomocy żywnościowej. Wytlumaczenie tej sytuacji znajdujemy w fakcie istnienia podwójnego dysonansu między polityką rozwojową rządu skoncentrowaną na inwestycjach w Wielkim Chartumie oraz zaniebywania prowincji skąd pochodzą uchodźcy, jak również dysonansu pomiędzy problemami uchodźców a polityką instytucji powołanych do ich zwalczania. Celem mojego referatu będzie wykazanie, że pojęcie dysonansu może być użyteczne przy próbach zrozumienia sytuacji długoterminowych uchodźców z krajów Południa.

mgr Zajączkowski Jakub

Tytuł referatu: *Ewolucja polityki zagranicznej Indii wobec Afryki Subsaharyjskiej.*

Abstrakt:

Celem referatu jest ukazanie ewolucji polityki Indii wobec Afryki Subsaharyjskiej po zakończeniu zimnej wojny. Zostaną omówione uwarunkowania, które kształtowały politykę zagraniczną Indii wobec państw Afryki Subsaharyjskiej na początku lat 90. Wskaże problemy i ograniczenia dotyczące współpracy w latach 90. Następnie przedstawi przesłanki aktywności Indii w Afryce Subsaharyjskiej u progu XXI w. oraz podda analizie i ocenie założeń nowej polityki wobec Afryki, którą nazwano „*Focus Africa*”. Trzeba przy tym zaznaczyć, iż jest to próba stworzenia po raz pierwszy w polityce zagranicznej Indii wobec Afryki tak kompleksowej i spójnej polityki, która łączy zarówno elementy współpracy politycznej, ekonomicznej, kulturalnej i naukowej. W ostatniej części autor przedstawi perspektywy polityki Indii wobec Afryki Subsaharyjskiej, wskazując, że - choć przyjęta na początku XXI w. nowa polityka wobec Afryki jest przedsięwzięciem ambitnym - to jednak przed Indiami jest jeszcze długa droga, by stosunki indyjsko-afrykańskie rzeczywiście można było nazwać strategicznymi i pierwszoplanowymi. Jednocześnie Indie, mając świadomość znaczenia i roli Afryki w stosunkach międzynarodowych, zdają sobie sprawę, iż aspirując do roli mocarstwa regionalnego, a w przyszłości światowego, muszą w pełni wykorzystać potencjał i możliwości, jakie daje im współpraca z Afryką.

mgr Zajączkowski Kamil

Tytuł referatu: *Afryka Subsaharyjska: wyzwanie dla zjednoczonej Europy u progu XXI w.*

Abstrakt:

Celem referatu jest ukazanie polityki Unii Europejskiej wobec krajów Afryki Subsaharyjskiej u progu XXI w. – w kontekście wyzwań i zagrożeń dla Europy. Autor przedstawia przesłanki geostrategiczne, polityczne, gospodarcze i historyczne determinujące kształt współpracy między UE a państwami Afryki. Zwraca w szczególności uwagę na fakt, że w Afryce Subsaharyjskiej swoje źródło mają liczne wyzwania dla bezpieczeństwa europejskiego. Ich konsekwencje – takie jak fala uchodźców, presja migracyjna, rozwój przestępczości zorganizowanej i terroryzmu międzynarodowego, czy też powstawanie napięć na tle różnic społeczno-cywilizacyjno-kulturowych oraz problem zadłużenia międzynarodowego krajów Afryki – mogą w dłuższej perspektywie negatywnie wpływać na rozwój społeczno-gospodarczy i stabilizację polityczną Unii Europejskiej. Temat referatu wydaje się także ważny w kontekście toczącej się w Europie debaty na temat bezpieczeństwa energetycznego Unii. Najważniejszymi dla UE afrykańskimi producentami ropy i gazu są, jak dotychczas, państwa Afryki Północnej. Jednakże od kilku lat wzrasta znaczenie państw Afryki Subsaharyjskiej, takich jak: Nigeria (największy producent ropy w Afryce), Angola, Gabon, Gwinea Równikowa, Demokratyczna Republika Konga, Czad i Kamerun. W szczególności planowana budowa gazociągu transsaharyjskiego łączącego Nigerię, Algierię i basen Morza Śródziemnego wzbudza zainteresowanie ze strony nie tylko UE, lecz także ChRL i Rosji. Na końcu przedstawiono rolę i pozycję Polski w kształtowaniu unijnej polityki pozaeuropejskiej, scharakteryzowano jej stanowisko wobec rozwoju relacji z Afryką. Omówiono główne wyzwania stojące przed polską polityką zagraniczną wobec krajów rozwijających się.

prof. dr hab. Zimoń Henryk

Tytuł referatu: *Społeczny wymiar rytuałów pogrzebowych u ludu Konkomba z północnej Ghany.*

Abstrakt:

Tradycyjna kultura afrykańska uznaje życie za największą wartość. Jednak z życiem zawsze wiąże się śmierć, która jest zjawiskiem powszechnym, dotyczącym każdego człowieka indywidualnie i każdej grupy społecznej. Tragiczne wydarzenie śmierci niesie ze sobą wiele negatywnych zjawisk, takich jak: uczucie smutku, pustki, dezintegracji i zagrożenia, z którymi ludy afrykańskie radzą sobie wspólnotowo, przeżywając je w grupie rodzinnej, lineażowej i rodowej. Niezastąpioną pomocą w znoszeniu uciążliwości tego krytycznego okresu są dla Afrykanów rytuały pogrzebowe, które mają charakter społeczny.

Na treść referatu składają się wprowadzenie metodologiczne dotyczące problematyki podwójnego pogrzebu oraz analiza i interpretacja wymiaru społecznego pierwszego pogrzebu, czyli rytuałów pochówkowych oraz rytuałów finalnego, czyli wtórnego pogrzebu u ludu Konkomba z północnej Ghany. Rytuały pierwszego i wtórnego pogrzebu u tego ludu są w sferze rytualnej i widowiskowej najbardziej społecznie rozbudowane ze wszystkich rytów przejścia. Podstawą źródłową są przede wszystkim wyniki etnoreligioznawczych badań terenowych, które przeprowadziłem wśród ludu Konkomba w rejonie Saboby od lipca 1984 do stycznia 1985 oraz od września 1990 do sierpnia 1991 roku. Podwójne i wieloczęściowe rytuały pogrzebowe oznaczają zmianę statusu jednostki i pomagają jej w zaakceptowaniu nowego stanu oraz integrują grupę rodzinną, lineażową, rodową i ponadrodową. Jedynie osoby starsze ze względu na swój wiek, status społeczny i potomstwo mogą po śmierci osiągnąć godność przodków, co jest upragnionym celem oraz wypełnieniem życia Afrykanów w wymiarze społecznym.

prof. UWM dr hab. Żukowski Arkadiusz

Tytuł referatu: *Współczesny obraz diaspory polskiej w Republice Południowej Afryki.*

Abstrakt:

Celem artykułu jest ukazanie w sposób syntetyczny całościowego obrazu diaspory polskiej we współczesnej Republice Południowej Afryki. Liczebność tej diaspory można określić na 8-12 tys. osób. Zamieszkuje ona głównie aglomerację Johannesburga i Kapsztadu. Diaspora ta reprezentuje wysoki poziom ekonomiczny oraz społeczno-zawodowy. Wśród jej przedstawicieli dominują inżynierowie, technicy i lekarze. Znaczący wpływ na aktywność społeczno-zawodową diaspory polskiej ma sytuacja

wewnętrzna RPA, zarówno w wymiarze zewnętrznym jako i wewnątrzdiasporowym. Zatrudnienie znajdują w sektorze prywatnym. Nastąpiła stagnacja aktywności własnych stowarzyszeń społeczno-kulturalnych. W dalszym ciągu spajającą rolę dla diaspory odgrywa Kościół katolicki. Istotne miejsce w podtrzymywaniu tożsamości narodowej odgrywają kontakty z Polską. Polska diaspora w RPA podlega współczesnym procesom migracyjnym doby globalizacji. Jednakże nie wpisuje się ona w schemat ruchów migracyjnych biednych mieszkańców Południa do bogatej Północy. Uczestniczy ona w międzykontynentalnych migracjach ludzi wysoko wykwalifikowanych uwarunkowanych przesłankami politycznymi, ekonomicznymi i społecznymi, zwłaszcza w kraju osiedlenia.